

Samlingsarbejdet i 2025

Steno Museet har i 2025 indsamlet et eksempel på “motorerne” bag kunstig intelligens, shorts fra kvindelandsholdet i håndbold og udstyr brugt til måling af blodets hastighed i menneskets hovedpulsåre. En væsentlig del af samlingsarbejdet er foregået i museets fjernmagasin, hvor vi har iværksat en længe påkrævet gennemgang.

Ud over bugnende magasiner i kælderen under Steno Museet har museet et fjernmagasin uden for Aarhus. Der opbevarer vi bl.a. de genstande, som er så store,

at de ikke kan være i kælderen. For eksempel en hestetrucken ambulance, en 4 m lang spektrograf og adskillige køleskabsstore computere, der dokumenterer den

elektroniske databehandlings tidlige udvikling i Danmark.

Opgradering af samlingerne

Et fjernmagasin kan være tilbøjeligt til at “sande til”, da man i sagens natur ikke kommer der så tit. Ikke mindst når det også bliver brugt som lager for museumsinventar og dele fra tid-

Der er nok at tage fat på i fjernmagasinet. Foto: Hans Buhl.

ligere udstillinger, som måske kan bruges igen.

Derfor besluttede vi i 2025 at gå i gang med en grundig oprydning og gennemgang af fjernmagasinet med fokus på en gennemgribende revision af samlingen.

Mange af de registrerede genstande er ikke billed-dokumenteret, ligesom enkelte er fejlplaceret. Derfor skal vi have taget billeder af genstandene og tjekket placeringskoder, så vi får en effektiv og ajourført registrant.

Der er også en del dubletter eller type-dubletter i samlingen, dvs. apparater og instrumenter med samme funktion. Endelig rummer magasinet en del uregistrerede genstande, som ofte mangler oplysninger om funktion, brug og proveniens. Mange af disse skal kasseres. Men udskillelsen er nødt til at ske fagligt forsvarligt, hvilket kræver, at der tages stilling til hver genstands faglige og historiske betydning og udsagnskraft.

Optimeringen af samlingens indhold og den forbedrede dokumentation vil gøre samlingen mere brugbar og værdifuld.

Museumsinspektør Morten A. Skydsgaard med nogle af de anæstesiapparater, som udskilles af samlingen. I baggrunden ses kontrolpulten til Danmarks første atomreaktor, DR1, fra Risø. Den skiller vi os ikke af med, da den er helt unik og af national betydning. Foto: Hans Buhl.

Et godt eksempel er, at samlingen rummer omkring 20 anæstesiapparater fra perioden 1930-2000. Vi har konsulteret Medicinsk Museions samling i København, og det viser sig nu, at vi muligvis har den fineste samling af anæstesiapparater i Danmark. Det indbefatter bl.a. det første dansk-

producerede anæstesiapparat, et såkaldt "Kinaorgel" fra virksomheden DAMECA fra 1948.

Vi kan dog ikke bevare alle 20. De vigtigste skal udvælges og flere udenlandske apparater, som findes i andre samlinger, vil blive kasseret. Disse valg kræver overblik over samlingen og

faglig indsigt. Derfor er det meget belejligt, at tidligere overlæge i anæstesi Palle Carlsson deltager i arbejdet med stor entusiasme. Andre konsulenter hjælper med andre dele af samlingen.

Gennemgangen forventes at vare de næste par år. Det er en god hjælp, at et par af museets frivillige har tilbuddet at hjælpe med fotografering og registrering.

Videnskabshistorie

I 2025 har vi aktivt indsamlet en Nvidia P100-grafikprocessor fra Centre for Scientific Computing in

Aarhus (CSCAA), hvor den har været brugt i supercomputeren Grendel.

Det er tilsvarende processorer, som laver meget af regnearbejdet i de datacentre, der leverer forskellige AI-funktioner. Så på denne måde er vi med til at dokumentere en teknologisk udvikling, som har stor indflydelse på vores samfund for tiden.

Vi har også modtaget en usædvanligt veldokumenteret samling fra arvingerne efter en privat samler. Den rummer eksempler på tidlige informations- og kommuni-

kationsteknologier, f.eks. telegrafudstyr, et krystalapparat (dvs. en tidlig radiomodtager), en fonograf med valse, en kulkornspickup fra en gramfon og en hjemmelavet geigertæller, som er bygget ind i en lommelygte.

Det er også værd at nævne et minutur til samtaledebitering på manuelt betjente telefoncentraler. Det blev startet af telefonistinden ved begyndelsen af en samtale. Efter hvert tredje minut ville hun bryde ind i samtalen og sige: "Tre minutter – ønsker De at fortsætte?"

Graphics processing units (GPU'er) er oprindeligt udviklet til brug i computeres grafikkort, hvor mange af regneopgaverne kan behandles parallelt. Der skal jo typisk laves de samme beregninger til hver enkel pixel i et skærbillede. De er siden videreudviklet til at løse generelle regneopgaver, som kræver massiv parallelprocessering, f.eks. visse videnskabelige beregninger, mining af kryptovalutaer og ikke mindst AI, dvs. kunstig intelligens. Denne Nvidia P100 GPU har sammen med en række tilsvarende været benyttet i Aarhus Universitets supercomputer Grendel. Den blev indkøbt i 2017 for godt 30.000 kr. og kunne levere op til 9,3 teraflops, dvs. 9,3 billioner flydende komma-operationer i sekundet. Foto: Hans Buhl.

Derudover har vi bl.a. suppleret vores store samling af forskellige mobiltelefoner med endnu nogle eksemplarer. Bl.a. 19 stk. som dokumenterer en hel families forbrug af mobiltelefoner over en længere årrække. Et typisk mønster var, at telefonerne gik i arv fra børnene/de unge i familien til forældrene.

Medicinhistorie

I juni 2026 åbner Steno Museet den anden udstilling om kvindekroppen i biomedicinen, *Den oversete krop 2*.

Udstillingsafsnittet "Blod" vil fortælle om, hvordan menstruationen har været overset i den medicinske forskning. Til udstillingen har museet indsamlet en livmoder fra en 42-årig kvinde og shorts fra kvindelandsholdets deltagelse ved det seneste håndbold-VM i 2025.

Ved VM kom det frem, at håndboldspillerne i mange år har haft et ønske om at undgå hvide shorts af frygt for at bløde igennem på banen i den bedste sendetid. Ikke desto mindre var det først i 2025, at det danske landshold spillede med sorte shorts – som nu altså ender i en udstillingsmontre i *Den oversete krop*.

Museets absolut største sag har været samlingen fra det nu lukkede Dansk Sygeplejehistorisk Museum, hvor Science Museerne sammen med Arbejdsmuseet og Medicinsk Museion er i gang med at få bevaret dele af samlingen for eftertiden.

En interessant donation drejede sig om måleudstyr fra 40 års forskning i blodets strømning i menneskets

aorta på Skejbjergs hjerte-kirurgiske afdeling. Donator professor Michael Hasenkam og hans forskerkolleger var de første i verden til at måle hastigheden af blodet i hovedpulsåren og gennem indopererede hjerteklapper i 1970'erne og 80'erne. Målingerne, som registrerede strømmingen i aorta i 41 punkter, gjorde det muligt at undersøge,

Professor Michael Hasenkam med hjerteklapper, som har stået i centrum af hans forskning i 40 år. Foto: Morten A. Skydsgaard.

hvordan hjerteklapper ændrer blodets strømning og skaber turbulens. Turbulens er interessant, fordi det har vist sig, at det kan destruere røde blodlegemer, men også skade metallet i indsatte hjerteklapper og forkorte deres levetid. Flowmålingerne, også kaldet "anemometri", var inspireret af vindmålinger.

Derudover har museet fået tilbudt genstande fra knapt 20 donatorer, hvilket har indbefattet tre menneskekranier, et gynækologisk lege fra 1920 og instrumenter fra en tandlægepraksis og kirurgiske afdelinger. Vi sagde nej tak til det meste undtagen de tre unikke kranier.

Aarhus Universitetshistorie

Der har været omkring 30 henvendelser vedr. adgang til arkivmateriale i den universitetshistoriske samling.

Årets største donation stammer fra professor i medievidenskab Niels Brügger, som i 2000 var den ene af to initiativtagere til det første internetforskningscenter i verden, Center for Internetforskning, ved Institut for Informations- og Medievidenskab. Donationen omfatter både fysiske ringbind og en stor mængde digitalt materiale, herunder e-mails, som dokumenterer centrets virke fra de allerførste ideer og frem til 2021, hvor

Brügger gik af som centerleder.

I forbindelse med nedlæggelsen af Dansk Sygeplejehistorisk Museum har samlingen modtaget ca. 30 arkivæsker med velregistreret arkivmateriale vedr. Danmarks Sygeplejerskehøjskole, som i mere end 60 år lå i universitetsparken i Aarhus og havde et tæt samarbejde med det sundhedsvidenskabelige fakultet ved Aarhus Universitet. Samlingen rummer bl.a. læseplaner og undervisningsmateriale, eksempler på opgavebesvarelser, dagbøger og scrapbøger fra elevforeninger.

Derudover er samlingen bl.a. blevet beriget med en øjenvidneberetning fra bombningen af Aarhus Universitet i 1944 og flere gangbøger fra et af parkkollegierne.

Science Museerne arbejder på at rejse finansiering til en gennemgribende revision, reduktion og konsekvent registrering af den universitetshistoriske samling. Til støtte for dette arbejde er der ved at blive nedsat en referencegruppe med repræsentanter fra alle AU's fakulteter.

Hans Buhl og

Morten Arnika Skydsgaard

De ca. 30 arkivæsker med velregistreret arkivmateriale vedr. Danmarks Sygeplejerskehøjskole fylder godt på hylderne i det universitetshistoriske magasin. Foto: Hans Buhl.